

שהוא טעם המצוות, מ"מ, קיום המצוות צריך להיות לא מצד הטעם, אלא מצד רצון העליון, והיינו לפי שהרצון גם כאשר יש עליו טעם, הרי הוא נשאר במהות הרצון (ולכן גם המצוות דמשפטים, צריך לקיימם כמו המצוות דחוקים). וכיון שהשכל אינו תופס אפילו את הרצון, הרי מובן במכ"ש שאין השכל תופס את הנפש עצמו. ומה שהנפש נקראת נפש המשכלת, הרי זה רק לפי שהשכל מתאחד עם הנפש, אבל מ"מ אין השכל תופס את הנפש עצמו, ואפילו את רצון הנפש אינו תופס.

(ג) **ויוכן** זה כביאור יותר, דהנה בהנפש יש כמה מדרגות. דבאור (שבוה וכל בחי' אלו הם מקבלים זה מזה. וכמו הדיבור שהוא מקבל מהחשבה, דאף שהדיבור יש לו שרש מיוחד בנפש, מ"מ הוא מקבל מהחשבה דוקא, ולכן המחשבה היא חיות הדיבור, דכאשר חושב בשעה שמדבר איז יש לו חיות בהדיבור, אבל כאשר לא יחשוב בשעה שהוא מדבר איז לא יהי' לו חיות בהדיבור. וכמו"כ המחשבה מקבלת מהמדות, דאף ששרש המחשבה אינה המדות, אלא יש למחשבה שרש מיוחד בהנפש, מ"מ הרי המחשבה מקבלת מהמדות דוקא, וכדאיתא בתניא¹ שבשעה שהוא חומד איז דבר, איז נופל לו הענין במחשבתו כו', והמדות הם חיות המחשבה. וכמו"כ המדות הם מקבלים מהשכל, דאף שיש להם שרש מיוחד בנפש, מ"מ הם מקבלים מהשכל דוקא, וכאשר נשאר אצלו הטעם שממנה נהווה המדה איז יש לו חיות בהמדות, אבל כאשר נתעלם אצלו הטעם שממנה באה המדה איז אין לו חיות בהמדות, והוא רק בחי' נהי' שבמדות. וכמו"כ השכל מקבל מהרצון דוקא, דאף שיש לו שרש מיוחד בנפש, הרי הנה השכל בא מהרצון דוקא. ואף שאמרו חז"ל² יגעת ומצאת תאמין, הרי ענין היגיעה הוא לפי שאין לו רצון בזה, ומ"מ הנה כאשר יגעת אזי מצאת, אף שאין לו רצון בזה, הנה באמת אין זה סותר כלל, כי, מה שע"י היגיעה בא אל השכל, הרי זה לפי שע"י היגיעה הוא מאיע³ בדעת הנעלם שלמעלה מהרצון, ומצד דעת הנעלם נעשה אצלו הרצון בזה, ומצד הרצון בא השכל. ונתנינו שמציאות השכל הוא ע"י הרצון דוקא, ולכן אמרו"ל לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ דוקא, אלא שכאשר אין לו רצון בזה, איז נותנים לו עצה שיתייגע בהשכל, והיינו לפי שע"י היגיעה יהי' לו רצון, וממילא יבוא אל השכל. והנה,

(8) פ"כ"בא.

(9) מגילה ו, ב.

(10) ע"ז ט, א.

(ב) **ולהבין** זה צריך להקדים תחלה מעלת האדם, שמעלתו היא מצד הנשמה אשר בו. והנה ענין הנשמה אינו ענין השכל.

ודלא כדעת הטועים לומר שהנשמה היא שכל, וראייתם היא מזה שהנפש נקראת נפש המשכלת, הנה האמת אינו כן, דכאשר אנו אומרים על אדם שהוא בר שכל, הרי מזה גופא מוכרח שאפשר שלא יהי' בר שכל, ומ"מ הרי גם הוא אדם, ככל הענינים אשר באדם, וא"כ, עכצ"ל שהנפש אינו שכל. ומה שהנפש נקראת בשם נפש המשכלת, הרי זה (לא לפי שהנפש היא שכל, אלא) לפי שהשכל מתאחד עם הנפש. והענין בזה דהנה, בהנפש ישנו מה שהוא לעצמו וישנו מה שהוא לזולתו, ועוד חילוק, שישנם ענינים שהנפש עושה בעצמו, וישנם ענינים שהנפש עושה עם הכחות שבה וזהו ההפרש בין הרצון שכל ומדות, דהנה, רצון הוא מרוצה והטיית הנפש, היינו שאין זה כח בנפש, אלא הוא הנפש עצמו, הטיית הנפש, אבל הרצון הוא לזולתו שהרי הטיית הנפש אינו בשביל עצמו, כי אם בשביל הזולת. וענין המדות אינם הנפש עצמו, אלא הם (כח) בהנפש, וגם המדות הם בשביל הזולת, שהרי כשאנו אומרים שישנה מדה אהבה או הייפן, איז בהכרח שישנו זולת על מי שיחול האהבה או הייפן, ונמצא, שבהמדות יש (ב) הענינים (החסרונות) שהם כחות בנפש, וזהו בשביל הזולת. וענין השכל הוא גם כח בנפש בלבד, אבל השכל הוא לעצמו. שזהו ההפרש בין שכל למדות, דאף ששניהם הם כחות הנפש, אינם כמו הרצון שהוא מרוצה והטיית הנפש עצמו, מ"מ חלוקים הם, שהמדות הם בשביל הזולת והשכל, הוא לעצמו. וכיון שהשכל הוא לעצמו, לכן מתאחד השכל עם הנפש. וזהו שהנפש נקראת בשם נפש המשכלת, לפי שהשכל מתאחד עם הנפש אמנם, עם היות שהשכל מתאחד עם הנפש, אין זה באופן שהשכל תופס (נעמט) את הנפש, היינו שהוא מורד את הנפש ומשכיל ומשיג אותה. ויובן זה במכ"ש ממה שהשכל אינו משיג אפילו את הרצון, היינו דגם כאשר הרצון יש עליו טעם, אין זה שהטעם משיג את הרצון, שהרי אם הטעם הי' משיג את הרצון, איז הי' הטעם מורד את הרצון, והי' נעשה בעה"כ עליו, שיהי' יכול לשנותו, והרי אנו רואים שאינו כן, אלא הרצון נשאר במהותו, מהות הרצון, ולכן, במצוות שהם רצון העליון, כמאמר נחת רוח הרצון, ואין זה אלא שניתוסף עליו גם טעם, אבל מ"מ הוא נשאר במהותו, מהות הרצון. ולכן, במצוות שהם רצון העליון, כמאמר נחת רוח לפני שאמרתו ונעשה רצוני, הנה אף שיש עליהם טעם, שזהו"ע התורה

(6) כהבא לקמן — ראה סה"מ תרע"ח ע'

שם ואילן. עטרתי ע' שעט ואילן.

(7) תרי"כ ופרש"י יקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ח.

כיון שהיבור מקבל ממחשבה, המחשבה ממדות, המדות משכל ותשכל מהרצון (נמצא) שכל הכחות הלוויים בהרצון והיינו שמצד התעוררות הרצון יימשכו כל הכחות, מן השכל עד המעשה, והיינו שבכל הכחות ישנם שינויים. וכל זה הוא בהכחות דמעשה דיבור ומחשבה מודות שכל ורצון כמו שהוא שייך להשכל ועצם הרצון הוא העצמי, שממנו באים כל הכחות.

וכמו"כ יוכן בעבודה, שכל הכחות, וכמו מוחין ומדות אפשר שישנו, אמנם מדרגת הרצון שהיא בחי' יחידה, היא תמיד בשלימות, (דאס איז אלעמאל גאנץ), שהיא באמנה אתו ית"ו, ושייך רק שהתעלם, והיינו שכאשר הכחות פנימיים דמוחין ומדות אינם במקום הקרובה אלא במקום אחר, אזי אפשר שגם בחי' יחידה תהי' כהעלם, אבל גם אז הרי זה רק שמתעלמת, אבל היא תמיד כאמנה אתו ית"ו, שלכן גם קל שבקלים ופושעי ישראל בכחם לעורר, תמיד בחי' היחידה, להניחה תמיד בשלימות (ווייל זי איז אלעמאל גאנץ). וכשם שנת"ל בענין הרצון שמצד התעוררות הרצון, נמשכים כל הכחות, כמו"כ הוא גם בעבודה, שכאשר איש הישראלי עומד בנוסיון ומס"ע ע"י שמעורר בחי' היחידה, אזי במילא פועל שינוי גם בכל הכחות, אם באופן פנימי אם באופן מקיפי, אבל בכל אופן משתנים כל הכחות, אלא שצריך עבודה שענין זה יהי' בגילוי, וכמבואר בקונטרס העבודה¹² שע"י המס"ע משתנים גם הכחות פנימיים, אלא שצריך עבודה לגלותם. וכן הוא בכללות העבודה, (סדרה הוא מלמטה למעלה, שזהו"ע סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימים¹³), שתכליתה היא להגיע לבחי' יחידה, שהו"ע רעותא דלבא שלמעלה מטעם ודעת, שהוא בחי' העצם שאינו משתנה לעולם.

(ד) **וכזה** יוכן מעלת האדם, דהנה, אדם הוא מלשון אדמה לעליון¹⁴, והרי מה שהוא אדמה לעליון אינו רק מצד הכחות פנימיים אשר בו, שמצד זה הוא מגיע רק בבחי' ההשתלשלות, אלא עיקר המעלה היא מצד העבודה דרעו"ד שלמעלה מטו"ד, שע"י זה הוא מגיע גם למעלה בבחי' לא אדם שלמעלה מסדר השתלשלות. ואף שהעבודה דרעו"ד היא בחי' בכל מאד¹⁵, מאד שלך¹⁶, מ"מ, עי"ז הוא מגיע בבחי' לא אדם,

(11) ראה תניא ספכ"ז.
 (12) פ"ה ע"ב (32).
 (13) רצא כח, יב.
 (14) לשון הכתוב — ישע"י יד, יד. וראה (15) ואתחנן ו, ה.
 (16) ראה תנ"א מקץ לט, ג ואילן. ובכ"מ.

והיינו לפי שהקב"ה כשהוא מבקש אינו מבקש אלא לפי כחן, וכשהוא נותן אינו נותן אלא לפי קחיו, ולכן הנה ע"י עבודתו למעלה מטו"ד, מגיע הוא בבחי' לא אדם. וכשם שלמטה הרי בהתעוררות הרצון נמשך במילא גם בהכחות פנימיים כנ"ל, כמו"כ הוא גם למעלה, שכאשר עבודת האדם היא בבחי' יחידה שע"י זה הוא מגיע גם למעלה בבחי' לא אדם שבאדם, הנה מצד בחי' לא אדם שלמעלה מהשתלשלות נמשכת המשכה חדשה גם בסדר השתלשלות.

(ה) **ועפ"ז** יוכן השייכות דר"ה לעבודת האדם דוקא. דהנה, ברי"ה כל הדברים חוזרים לקדמותם, וידוע שההעלם דר"ה הוא יותר אפילו מהעלם הצמצום, גם ההעלם דצמצום הראשון, שהרי ההעלם דצמצום הראשון הי' רק בהתפשטות האור שמחוץ להאוחיות אבל בהאוחיות עצמן לא נעשה שום חילוק כלל (כמבואר בלקו"ת סוף ספר ויקרא¹⁷ ובכ"ר¹⁸ דרוש"ס¹⁹), אמנם ההעלם דר"ה הוא שנתעלם האור והחיות מהאוחיות ומהכלים גופא, ולכן צריכה להיות ההמשכה מבחי' שלמעלה לגמרי מענין הוולת, היינו למעלה ממקום ששייך בו הצמצום, שהוא בחי' האור, אלא צריך להגיע בהצמצום דוקא. וענין זה נעשה ע"י עבודת האדם דוקא כרעו"ד שלמעלה מטעם ודעת, שע"י זה הוא מגיע בבחי' לא אדם שלמעלה מהשתלשלות. וזהו"ע העבודה דשופר של איל, דהיינו שאדם ובהמה הם כהשואה, שע"י זה הוא מגיע למעלה מהשתלשלות. וזהו מ"ש²⁰ בקשו פני את פניך הו"י אבקש, היינו שהעבודה דר"ה הוא המשכת הפנימיות שלמעלה, שהוא בחי' האור שלמעלה מהשתלשלות, והוא ע"י העבודה דבקשו פני, בחי' יחידה.

(ו) **אמנם** באמת הנה העבודה דרעו"ד אינו מספיק²¹, כי העבודה דרעו"ד מגעת רק בבחי' לא אדם שלמעלה מהשתלשלות, אך בכדי להגיע להצמצום צ"ל העבודה בענין המעשה בקבלת עול דוקא. וכמו"כ בענין השופר, שעם היות שעיקר הכוונה בתקיעת שופר היא ההתעוררות פנימי, וכידוע מ"ש הרמב"ם²² אע"פ שתק"ש ברי"ה גזירת הכתוב רמז יש בו כלומר עורר ישנים משנתכם וכו', מ"מ, לא מספיק כוונת השופר, אלא צריך להיות המעשה דתקיעת שופר בפועל דוקא, והיינו שצ"ל ענין

(17) במדבר פכ"א, כב.
 (18) נג, ג ואילן.
 (19) מאמרי אורמ"ר האמצעי ויקרא ח"ב ח"ב ע' תשכ. ס"ע איקמא ואילן.
 (20) תהלים כו, ח.
 (21) בהבא לקמן — ראה המשך תעריב
 (22) ה"ל תשובה פ"ב ה"ד.

אפשר להיות התהוות היש כי אם מהעצמות. והיש מורה על העצמות. לפי שהיש בהרגשתו הוא מציאות מעצמותו. דהנה, ההפרש בין יש ואור הוא, שהאור הוא דבוק במקורו והוא גם מרגיש את מקורו, דכאשר האור לא ידגיש את מקורו, ובפרט אם יהי' איזה הפסק בהדביקות עם מקורו. אזי לא יהי' מציאות האור כלל, אמנם מציאות היש הוא הפכי ממציות האור, שהיש הנה לא זו בלבד שאין החיות מתגלה בו, אלא אדרבה, שהחיות עוד מתעלם ומסתתר ממנו, שהרי בהיש לא נרגש כלל שהחיות שבו הוא אלקות, והיינו דאופן התהוות היש הוא נעשית מציאותו, והיינו ומתנשא ממנו ואין נוגש בו החיות, ודוקא עי"ז נעשית מציאותו, והיינו שהרגשתו היא שמציאותו מעצמותו, וכזה הוא מורה על העצמות. וממוצא דבר יוכן עוד חילוק בין יש ואור, שהאור אינו מציאות אמיתי. דלהיות שהאור אינו העצמות, לזאת הנה מציאות האור אינו מציאות אמיתי, משא"כ מציאות היש שמציאותו הוא מציאות העצמות. הנה מציאות היש הוא מציאות אמיתי. ולכן הנה לעתיד לבוא שאז יתגלו כל הענינים כמו שהם לאמיתתם, אזי יהי' הגוף הגשמי אלקות, והיינו, לפי שיחגלה כהיש מציאותו האמיתי שאמיתית מציאות יש הנכרא הוא היש האמיתי, ולכן תהי' מציאות היש מציאות אמיתי.

ועפ"ז מוכן שצ"ל העבודה רמעשה וכבחי' יש דוקא, להיות שדוקא עי"ז מגיעים בהעצמות. ולכן אינו מספיק אמית פסוקי שופרות וצריך לשופר כפועל דוקא, לפי שאמית הפסוקים הו"ע חזרה שמגיע כהאור, כמ"ש²⁶ ותורה אור, אמנם עי"ז מעשה המצות מגיעים בהעצמות. ואף שלפעמים מביא²⁷ שיש מעלה בתורה על המצות, הנה כל זה הוא כבחי' הגילויים, דבענין הגילויים יש מעלה בתורה על המצות, אמנם המעלה במצות היא שעל ידם מגיעים בהעצמות²⁸, ולכן הנה מצוה שאי אפשר לעשותה עי"ז אחרים מבטלים מפני' תלמוד תורה²⁹.

ז) וכזה יוכן השייכות דר"ה עם האדם דוקא, שכל הענינים דר"ה, הענין דר"ה שהוא יום הברואה, ההתוכן דר"ה שהוא חחלת מעשן, והמצוה דר"ה שהו"ע השופר, הנה כולם שייכים לאדם דוקא. והיינו, דלהיות שבר"ה צ"ל המשכה חדשה שלמעלה מהשתלשלות, הרי זה נעשה עי"ז האדם דוקא, להיותו אדמה לעלין גם מצד כחי' היחידה

26) משלי ו, כב.
27) ראה קיצורים והערות לתניא עי' קה.
28) מו"ק ט, א.
29) מה"מ תרנ"ג עי' רכז ואילן.

המעשה, והמעשה צריך להיות בהשופר, היינו במציאות יש, מעשה כבחי' עשי' גופא, שדוקא עי"ז מגיעים בהעצמות.

והענין כזה, דהנה ידוע שבנוגע להעצמות אי אפשר לומר שום תואר, לפי שאין שייך בו שום תוארים כלל, ויכולים רק לומר עליו שהוא כורא, לפי שבורא הוא מצד ענין התהוות היש (יש נכרא או יש נאצל, וכמו הכלים דאצילות), שהרי התהוות היש הוא מהעצמות דוקא. דכיון שהעצמות מציאותו מעצמותו בלי שום עילה וסיבה שקדמה לו ח"ו³¹, לכן דוקא הוא בכחו ויכלתו להיות את היש שבהרגשתו אין לו עלה וסיבה ומציאותו מעצמותו. והיינו שהיש מוכרח את העצמות ומורה את העצמות. היש מוכרח את העצמות, לפי שמצד התהוות היש לנו ראי' והכרח על העצמות, שהרי התהוות היש שבהרגשתו הוא מציאותו מעצמותו מתבטא (זאגט זיך ארויס) בהיש שבהרגשתו הוא יש לנו ראי' והכרח על העצמות. והיש מורה על העצמות, שענין העצמות שמציאותו מעצמותו, וזהו שהיש מורה על העצמות, היינו שע"י היש יש לנו הוראה על העצמות שמציאותו מעצמותו. וזהו ההפרש בין יש ואור, שהאור אינו מוכרח את העצמות ואינו מורה על העצמות. האור אינו מוכרח את העצמות, היינו שמהאור אין לנו שום ראי' והכרח על העצמות, שהרי גם ענינים אחרים שאינם עצמות ישנו מהם אור, ולכן, מהאור אין לנו הכרח על העצמות. וגם האור אינו מורה על העצמות. דמה שהעצמות מציאותו מעצמותו אינו מתבטא (עס זאגט זיך ניט ארויס) כלל כהאור, שהרי כהאור לא נמצא ענין זה. ועם היות שהאור הוא מעין המאור ויש לו קיום עצמי (כמ"ש כ"ק מו"ח אדר"ר בהמאמרים דר"ה²⁴), הרי ענין זה אינו כהאור מצד עצמו כי אם מצד המאור, היינו דלהיות שהאור מרגיש ודבוק במקורו, לכן יש גם כהאור קיום עצמי, אבל אין זה מצד עצמו, כי אם מצד המאור, דבהאור עצמו לא נמצא כלל ענין העצמות שמציאותו מעצמותו, שלכן אי אפשר לומר על העצמות התואר מאור, לפי שלא זהו כל עצמותו מה שמאיר ממנו האור, ואי"כ הרי האור אינו מורה על העצמות³². אמנם היש הוא מוכרח את העצמות ומורה על העצמות. היש מוכרח את העצמות, לפי שאי

23) ראה תניא אנה"ק ס"ב.
24) ראה המשך ר"ה תרצ"ד פ"ו (סה"מ סה"מ תרס"ז עי' קפת.
תשי"א ע' 24).
25) ראה גם המשך תרנ"ב ח"ב עי' אקמ"ד.
26) משלי ו, כב.
27) ראה קיצורים והערות לתניא עי' קה.
28) מו"ק ט, א.
29) מה"מ תרנ"ג עי' רכז ואילן.

אשר בו, שעי"ז הוא מגיע בכח"י לא אדם שלמעלה מהשתלשלות. וכדוי להגיע בהצצמות, הנה העיקר הוא, ע"י תקיעת שופר בפועל, שזה מצד מעלת היש שמציאות היש הוא העצמות, שלכן הנה ע"י השופר בפועל מגיעים בהצצמות. ומוזה נמשכת המשכה חדשה גם בהשתלשלות. הן בענינים רוחניים, היינו, בהדין ומשפט שישנו בנוגע להמשכת האלקות, כמ"ש: כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, ונמשך גם בגשמיות בבני חיי ומוזני ריח, למטה מעשרה טפחים, בטוב הנראה והנגלה.

בס"ד. ש"פ האוינו, ח' תשרי, שבת תשובה, ה'תשט"ז

(הנחה בלתי מוגה)

שובה ישראל עד הוי' אלקיך גו', ומסים קחו עמכם דברים גו'. ומדייק כ"ק מו"ח אדמו"ר בהמאמר שצריך להביץ מהו ענין הזכרת השם שבפסוק זה, ולא כמ"ש: שובו שובו (סתם), ללא הזכרת השם. וכשזכיר את השם, למה מזכיר ב' השמות, הוי' ואלקים. גם צריך להביץ במש"נ קחו עמכם דברים, דהפירוש בזה, שלאחרי התשובה (שובה ישראל עד הוי' אלקיך) צריך להיות קחו עמכם דברים, ודברים הם דברים הרבה שהם עניני התורה ומצוות, והיינו דכיון שהתשובה ענינה חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא, לכן בעשיית התשובה צריך ליקח עמו הרבה דברים, תורה ומצוות, היינו שמכאן ולהבא תהי' הנהגתו כתומ"צ כדבעי למהוי. ובוה נכלל ג"כ הוידי דברים, כמו שפסק הרמב"ם שכשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא, שנאמר והתודו את חטאתם אשר עשו, זה וידי דברים, והיינו שהתשובה מועלת עם הוידי דוקא, שזהו מ"ש קחו עמכם דברים. אך צריך להביץ מהו הטעם שענין הוידי (והתודו את חטאתם אשר עשו) נאמר דוקא בשייכות לענין דוחמישיתו יוסף עליי, שזהו ענין פרטי, הרי ענין הוידי נוגע לכללות ענין התשובה, ומהו שייכותו לענין וחמישיתו יוסף עליו דוקא.

ב) ולהביץ זה צריך להקדים תחלה כללות ענין התשובה, שהוא חרטה על העבר וקבלה טובה על להבא, היינו שמתחרט על הנהגתו הלא טובה, או על שלא עשה מה שצריך לעשות, ומקבל על עצמו שמכאן ולהבא יתנהג בטוב, ועוד בהוספה, כמאמר' הי רגיל

- (1) הושע יד, כ"ג.
- (2) ד"ה שובה ישראל תרצ"ו — נדפס בקונטרס קיח שיצא לאור לחודש תשרי שנה זו (נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ג ע' קעה.
- ולאח"ז בסה"מ תרצ"ו ע' 23).
- (3) יחזקאל לג, י"א.
- (4) ראה גם ראב"ע עה"פ.
- (5) ראה פרש"י, רד"ק ומצו"ד עה"פ.
- (6) ריש הל' תשובה.
- (7) נשא ה, ז.
- (8) בכל הבא לקמן — ראה ד"ה שובה זו (נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ג ע' קעה.
- ישראל באה"ת דודשים לשבת שובה ס"ע
- אתצו ואליך.
- (9) ראה יק"ר פכ"ה, א. תניא אגה"ת ספ"ט.